

آثار مکتوب انقلابی، سوژه فیلم‌های سینمایی

گپ و گفت با دو نویسنده چهره هنر انقلاب درباره ظرفیت های آثار ادبی تولید شده با موضوع انقلاب اسلامی و دفاع مقدس

شکیبا افخمی راد

توجه به هنر انقلاب اسلامی یکی از دغدغه‌های رهبر معظم انقلاب است که همواره بر آن تأکید داشته‌اند. هنری که در چهل واندی سال گذشته فراز و نشیب های زیادی داشته اما در هر حال مسیرش ادامه داده‌است. حال در دورانی که به عصر رسانه‌ها مرفوعات شایذ پرورش هنرمندانی که بتوانند در زمینه هنر انقلاب جریان ساز باشند از هر زمان دیگری اهمیت بیشتری پیدا کرده. هنرمندانی که بتوانند با آثار شان نسل جوان را با انقلاب ودفاع مقدس و آرمان های جمهوری اسلامی ایران بیشتر آشنا کنند. حمید حسام و کیانوش گلزار راغب دو تن از چهره های فعال در حوزه هنر انقلاب اسلامی و به طور ویژه دفاع مقدس هستند. حسام که در سال ۱۳۹۱ انقلاب به عنوان چهره سال هنر انقلاب اسلامی انتخاب شده جوانی خود را در جبهه‌های جنگ پشت سر گذاشته است و همین مسئله باعث شد تا دفاع مقدس رو یک‌رود اصلی او در نوشتن و خلق آثارش باشد. «بهرگز نمی‌میرد»، «وقتی مهتاب گم شد»، «راز نگین سرخ»، «غواص هابوی نغمایی دهند»، «عطر شب بوها»، «مهاجر سرزمین

آفتاب، از جمله کتاب های شاخص حسام هستند که تا به امروز در دسترس مردم قرار گرفته‌اند. کیانوش گلزار راغب نویسنده کتاب برده‌سور، و چند کتاب برجسته دفاع مقدس دیگر چون «شنام، و»، «عصر های کرسپکان»، از زمندگانی است که چهارده ماه در زندان کومله به سر برده است. او نیز به دلیل فعالیت هایش اسال به عنوان چهره هنر انقلاب اسلامی در بخش تحقیق تاریخ شفاهی مورد تجلیل قرار گرفت. حسام و گلزار بر این باورند که هنر انقلاب اسلامی در چهل سال گذشته روند مختلفی را طی کرده اما اکنون در بحث انتشار آثار به فراوانی رسیده. این دو نویسنده در گفت‌وگو با مادر تحریریه روزنامه شهرآرآر بر ضرورت حمایت مسئولان از هنرمندان و نویسندگان فعال در عرصه هنر انقلاب تأکید می‌کنند.

- جذب مخاطبان بیشتر در دهه نود

حمید حسام، در باره روند چاپ کتاب هایی با محوریت هنر انقلاب به ویژه دفاع مقدس و استقبال از آن‌ها می‌گوید: ما در چهار دهه گذشته روند های مختلفی را در حوزه کتاب طی کرده ایم. در دهه اول انقلاب که دهه شصت می‌شود، موضوع فرهنگ با دفاع مقدس عجین شد. در آن دوران عده ای یک طرف میز و گروهی در طرف دیگر ننشسته و همه در یک جبهه و جناح بودند. همه جامعه در فضای دفاع مقدس تنفس می‌کردند به این ترتیب با کتاب هایی که در این زمینه هم منتشر می‌شد زندگی می‌کردند. او یادآور می‌شود: گرچه از لحاظ کمی آثار ساسد بالایی نداشت. اما همان تعداد کم هم محل توجه و جزئی از فرهنگ مردم بود. همچنین کتاب در آن زمان بیشتر به شکل عاطفی و ذوقی منتشر می‌شد که یک تفکر اشتیاقی آور را ایجاد می‌کرد تا مردم هم با و همراه اتفاقات انقلاب از جمله دفاع مقدس و جنگ باشند.

این نویسنده درباره استقبال از کتاب های دفاع مقدس در دهه هفتاد بیان می‌کند: با پایان جنگ، در دهه هفتاد فاصله ای میان مخاطبان و کتاب‌ها ایجاد شد که محصول شرایط اجتماعی بود. در واقع مخاطبان نسبت به دهه ۶۰ اقبال کمتری به کتاب‌ها نشان دادند چون اجباری برای تنفس در فضای فاع مقدس نداشتند. به گفته او، اگر قبلا رزمنده خودش شاعر بود یا شاعر خودش رزمنده هم بود. در دهه هفتاد نویسندگانی داشتیم که شاید اصلا رزمنده نبودند.

حسام تصریح می‌کند: به نظر من دهه هشتاد، دهه پژوهش در حوزه دفاع مقدس بود، در آن دوران فرصت کار کردن در همه گونه‌ها و ژانرها ایجاد شد و نویسنده و جامعه مخاطب توانستند به دورا از هیجانات گذشته های خودشان را قضاوت کنند.

به گفته او، در دهه هشتاد مخاطب د انگشاهی هم در موضوع قلم زدن و هم در نقد و مباحثه خیلی بیشتر با موضوع دفاع مقدس عجین شد.

این نویسنده یادآور می‌شود: در دهه نود اتفاق خیلی خوبی که رخ داد، حا کمیت پیدا کردن جریان زنانه نویسی در حوزه دفاع مقدس بود. در واقع آن‌هایی که مثل ما جبهه های جنگ بودند و جنگ را پشت کار خری‌های دیدند باور کردند که اتفاقات جنگ در خانه‌ها هم جریان داشته است و مسائل و سختی‌ها فقط مختص رزمنده‌ها نبوده و خانواده‌ها را درگیر می‌کرده است. البته

حمید حسام : در سال های اخیر با تولد های جدیدی در گونه ها و ساختار های ادبی روبه رو شدیم که در دوره های قبل تر وجود نداشت. در مضامین و محتوا هم اتفاقات جدیدی رخ داد، یعنی موضوعات از آن یکدستی و سادگی دهه شصت و هفتاد درآمد و متنوع شد

به پژوهش بیشتر کرد در نتیجه کیفیت آثار نیز بالا رفت. او همچنین تأکید می‌کند: ادبیات دفاع مقدس در دهه نود حلقه بیشتری از مخاطبان را به خودش نزدیک کرد. به طوری که اگر به تیراژ کتاب‌ها نگاه کنیم، می‌بینیم در این دهه آثار مختلفی مورد اقبال مردم قرار گرفته‌اند. این نویسنده با اشاره به تغییرات ایجاد شده در فرم کتاب‌ها می‌گوید: ما در سال های اخیر با تولد های جدیدی در گونه‌ها و ساختارهای ادبی روبه‌رو شدیم که در دوره‌های قبل تر وجود نداشت. در مضامین و محتوا هم اتفاقات جدیدی رخ داد. یعنی موضوعات از آن یکدستی و سادگی دهه شصت و هفتاد درآمد و متنوع شد.

- اشراف سینماگران به ظرفیت غنی آثار مکتوب حسام در بخش دیگری از صحبت هایش درباره استفاده سینماگران از ظرفیت ادبیات بیان می‌کنند: سینماگران و جامعه فرهنگی ما به غنی بودن ظرفیت های مکتوب پی برده اند و می‌دانند آثار خیلی خوبی وجود دارد که می‌تواند

وداع با اولین عکاس زن دفاع مقدس

مریم کاظم زاده هنرمند عکاس بدرود حیات گفت

چریک های دستمال سرخ پاوه بود که در عاشورای سال ۵۹، گیلان غرب به شهادت رسید.

مریم کاظم زاده ما جرای ازدواج خود با شهید وصالی را چنین روایت می‌کرد: زمانی که خواستم در باره اتفاقات پاوه با دکتر چمران صحبت کنم، به من گفت اول با اصغر وصالی، فرمانده سپاه در پاوه، گفت وگو کنم و بعد به سراغ او بروم. من نیز با دور بینم به سراغ اصغر وصالی رفتم که بر خوردر خوبی با من نداشت و گفت: «تو اگر خبرنگار بودی، در بطن ماجرا حاضر می‌شدی. حالا هم بهتر است به تهران بروی ومثل بقیه از پشت میزت هر چه می‌خواهی بنویسی.» به گفته کاظم زاده، بعد از این ماجرا شهید چمران او را به اصغر وصالی سپرده تا با گروه او به مناطقی از کردستان برای شناسایی بروند. همراهی که در نهایت به آغاز زندگی مشترک این دونفر منجر شده است. این عکاس بعد از پایان آشوب پاوه با دیگر باغ‌های جنگ در سال ۱۳۵۹ به سرپل ذهاب و غرب کشور رهسپار شد تا عکس هایی را از بطن ماجرا و همچنین پشت جبهه ثبت کند. عکس های او تا چند سال پیش در هیچ کتاب و نمایشگاهی به نمایش گذاشته نشده بود، تا اینکه سال ۹۶ انجمن عکاسان دفاع مقدس تمامی آثارش را در قالب یک کتاب منتشر کرد. بعد از آن بود که مشخص شد آثار این عکاس تنها عکس های موجود از برخی مناطق جنگی هستند. عکس هایی که می‌توان از آن‌ها به عنوان سندی تاریخی یاد کرد. کاظم زاده در باره علت دیده نشدن آثارش تا اواسط دهه ۹۰ چنین توضیح داده بود: «در سال های ۶۱ و ۶۲ از من دعوت شد تا در نمایشگاه عکس های جنگ حاضر شوم. من نیز با هزینه سنگین عکس ها را برای نمایشگاه آماده کردم، اما هیچ کدام از عکس‌هایم در نمایشگاه به نمایش درنیامد. بعد از این اتفاق عکس‌هایم را در

دست مایه کار سینمایی و بلند قرار گیرد. این نویسنده ادامه می‌دهد: در این بین سوآلی که پیش می‌آید این است که نویسنده تا چه اندازه اجازه دارد از ظرفیت های ذوقی و هنری خودش برای بهتر زیبا کردن یک اثر تاریخی استفاده کند؟ او با اشاره به نگاه دوگانه ای که به موضوع نوشتن وجود دارد تصریح می‌کند: یک نگاه کاملاً تاریخ محور است و نگاه دیگر نیز می‌گوید ادبیات باید به داد تاریخ برسد. به نظر حسام، اتفاقات تاریخی و خاطره یا باید به واسطه ذوق نویسنده کمی تلطیف شوند اما این ذوقیات نباید اصل واقعه را تغییر دهند.

نویسنده کتاب «وقتی مهتاب گم شد، همچنین بیان می‌کند: دغدغه سینماگران و فیلم‌نامه نویسان این است که تا چه اندازه می‌توانند اتفاقات تاریخی و خاطره‌ها را در کارگاه ذهنی خودشان تغییر دهند. آن‌ها معمولاً یک قصه موازی در کنار داستان اصلی طراحی می‌کنند، مثلاً در فیلم پنج، بخش محدودی از حماسه شهید چمران در سال های غربت پاوه روایت می‌شود اما موضوعاتی خانوادگی نیز در کنار آن نشان داده می‌شود که شاید آن زمان اصلا اتفاق نیفتاده باشد. بیان این داستان‌ها به معنی تحریف تاریخ نیست بلکه نشان دهنده خوش ذوقی نویسنده و کارگردان است.

او با اشاره به مشکلاتی که بر سر راه فیلم‌نامه نویسان برای اقتباس از آثار دفاع مقدسی وجود دارد یادآور می‌شود: در مقابل روایت فیلم‌نامه نویس‌ها اولین موضوع را خواننده‌های شهدا یا رزمندگان می‌گیرند. آن‌ها می‌خواهند به طور کامل شخصیتی که

خودشان در خانه می‌شناختند را در فیلم ببینند اما سینماگر می‌داند اگر بخواد آن‌طور که خانواده می‌خواهند فیلمش را بسازد، هیچ بیننده ای غیر از خود آن خانواده اثرش را نمی‌بیند. این بخش تلخ ماجراست که با عاث می‌شود سینماگران ما ترجیح دهند

به جای روایت زندگی شهید کاوه یا شهید شوشتری، یک شخصیت ذهنی بدون اسم تاریخی پیدا و ما جرابی که بر آن گذشته را روایت کنند.

- تفاوت حمایت‌ها از نویسندگان

حسام درباره میزان حمایت از نویسندگانی که در حوزه هنر انقلاب کار می‌کنند می‌گوید: جنس حمایت دستگاه‌ها

از هنرمندان با توجه به رزومه و سابقه آن‌ها متفاوت است. کسی که کارنامه بهتری دارد دنبال ناشر نمی‌گردد و ناشر به سراغش می‌رود، به طبع نوع حمایت از او هم متفاوت است. کسانی که در میانه راه هستند یعنی نه نوقلم و نه حرفه ای هستند، کمی کارشان مشوش است. ناشران و سازمان های حمایت‌کننده اگر به ارزش کار این افراد واقف نباشند یا سلیقه ای بر خوردمی‌کنند یا فقط به کسانی که در جشنواره‌ها جایزه گرفته‌اند توجه می‌کنند. اما مگر در یک جشنواره چند کار برجسته می‌شوند؟

به گفته او، نویسندگان ارزشی نجات و حیای خاصی دارند و برای معرفی کردن خودشان تلاش نمی‌کنند در نتیجه ناشران هم کمتر به سراغ آن‌ها می‌روند. این نویسنده بیان می‌کند: نوقلمان هم مگر بر حسب تصادف با کسانی برخورد کنند که ارزش کارشان را بدانند. اما در واقع افرادی که می‌توانند دست نوقلمان را بگیرند زیاد نیستند و این ضعف بزرگ مدیران فرهنگی و سیاست‌گذاران است که همیشه در طراحی هایشان برای آن گروه اول کارها را تعریف کرده‌اند.

حسام باور دارد سازمان های دولتی تنها با گروه خاصی در زمینه هنر انقلاب همکاری می‌کنند و توضیح می‌دهد: متأسفانه در این زمینه دسته بندی هایی وجود دارد و اینکه سازمان‌ها با چه هنرمندانی همکاری کنند به میزان انصاف و معرفت مدیران‌شان برمی‌گردد. با این همه، من فکر می‌کنم هر کس کاری برای عرضه داشته باشد یا آخره در موقعیتی اثرش دیده می‌شود می‌تواند خودش را نشان دهد.

- نیاز به دوره تثبیت کیانوش گلزار راغب، نیز درباره وضعیت انتشار آثاری با محوریت انقلاب اسلامی ودفاع مقدس می‌گوید: در دهه اول انقلاب به حتی یک صفحه خاطره ثبت شده از انقلاب نداشتیم

تا بتوانیم آن را در کتاب های درسی بگنجانیم. از این رو در آن زمان همین قدر که می‌توانستیم خاطراتمان را روی کاغذ بیاوریم اتفاق ارزشمندی بود. اما الان افراد بسیاری داریم که خاطرات را ثبت می‌کنند. یعنی در دوره فروانی هستیم. در این شرایط نیاز داریم از لحاظ فرم و محتوا وارد دوره تثبیت شویم تا بتوانیم آثارمان را به خارج از کشور هم صادر کنیم.

او با اشاره به استفاده از شاخصه های داستان برای ارائه جذاب خاطرات تصریح می‌کند: داستان بیشتر بر مبنای تخیل و وهم نوشته می‌شود ما به جز این می‌توانیم از دیگر شاخصه های داستان مانند تعلیق و کش مکش استفاده کنیم. اینکه ما خاطره در سیر داستانی روایت کنیم برای جامعه امروز جذاب است، فقط باید مراقب باشیم به اصل واقعه کوچک ترین خدش‌های وارد نشود.

گلزار تأکید می‌کند: من هرگز نمی‌پذیریم که نویسنده نقشی در بیان خاطرات ندارد. خاطره همه جا وجود دارد و این نویسنده است که می‌داند خاطره را به چه نحو ارائه دهد تا مخاطب راضی شود.

او در باره حمایت دستگاه‌ها از فعالان عرصه هنر انقلاب نیز می‌گوید: من معتقدم نهاد‌ها باید کارهای نظارتی و سیاست‌گذاری انجام دهند و محافلی ایجاد کنند تا خود نویسندگان سوژه‌ها را ارزیابی کنند.

گلزار راغب با اشاره به ضرورت حمایت از گروه‌های مختلف نویسندگان بیان می‌کند: حتی منتقد ترین افراد به مسئولان دولت هم از شهدا با تکریم یاد می‌کنند و شاید بتوانند بهتر از کسانی که این روزها در حوزه هنر انقلاب اسلامی فعالیت می‌کنند، بنویسند. مسئولان باید با سعه صدر و با دید وسیع‌تری به این موضوع نگاه کنند و به این افراد فرصت دهند تا کارشان را ارائه کنند.

هنر شهری

رویداد فرهنگی هنری «حکیم توس» به پایان رسید
حماسه آفرینی به روایت شاهنامه
گروه فرهنگ و هنر

- تصویرسازی فرهنگ ایران در رویداد حکیم توس عضو شورای اسلامی شهر مشهد گفت: تصویرسازی که در تئاتر «افسانه ماردوش» دیدیم، یکی از بهترین اشکال نشان دادن فرهنگ غنی ایرانی اسلامی بود.

مجید دبیر بیان، در حاشیه رویداد فرهنگی هنری «حکیم توس» گفت: نمایش «افسانه ماردوش» بر مبنای یکی از جذاب ترین داستان های شاهنامه اقدام بسیار تأثیرگذار و ارزشمندی در حوزه آشنایی با فرهنگ ایران بود.

او بیان کرد: یکی از نکاتی که جامعه امروز ما به آن نیاز دارد و جای خالی آن در بین مردم احساس می‌شود، ضعف آشنایی با فرهنگ غنی ایرانی است. عضو شورای اسلامی شهر مشهد بیان کرد: ما نیازمندیم فرهنگ ایرانی را با به روزرسانی به مردم معرفی کنیم. فرهنگی که با واژه‌هایی همچون مبارزه با ظلم و ستم و دفاع از آزادی عجین شده است. جوانان ما با این فرهنگ اصیل نا آشنا هستند و برگزاری این دست برنامه‌ها، قطعاً کمک شایانی در توسعه و تقویت فرهنگ ایرانی خواهد کرد.

دبیر بیان ادامه داد: پیوند داستان ضحاک ماردوش به دفاع مقدس و به تصویر کشیدن حماسه سازی ایرانیان از گذشته تا کنون برای مخاطبان از جذابیت‌های نمایش «افسانه ماردوش» بود. امیدواریم این دست از برنامه‌ها تکرار شود، ما نیز در شورای ششم به سهم خودمان از توسعه فرهنگ حمایت خواهیم کرد.

- تقویت هویت ملی و مذهبی مبتنی بر مبانی شاهنامه همچنین نایب رئیس شورای اسلامی شهر مشهد گفت: لازم است تا مبتنی بر مبانی شاهنامه و محتوای آن هویت شهری، ملی و مذهبی مان را تقویت کنیم.

مهدی ناصحی اظهار کرد: رهبر معظم انقلاب در سخنانی می‌فرماید «هر اندیشه ای که در قالب هنر نگنجد، ماندنی نیست»، بنابراین علت ماندگار شدن شاهنامه به عنوان حکیم توس نیز بیان اندیشه در قالب شعر است.

او با بیان اینکه یکی از مهم ترین هنرها، ادبیات است، بیان کرد: فردوسی در شاهنامه با لاترین مضامین عرفانی و معنوی را در قالب شعر بیان کرده که به عنوان میراث تمدنی ایران اسلامی مورد توجه است.

نایب رئیس شورای اسلامی شهر مشهد بیان کرد: مادر شورای ششم مبتنی بر شعار مشهد الرضا^(ع) جهان شهر برکت و کرامت به دنبال ارتقای سطح هویت ملی و بین المللی مشهد مقدس هستیم.

ناصحی تأکید کرد: بعد از مضجع ملکوتی امام رضا^(ع)، یکی از مهم ترین عناصر تمدنی مشهد، وجود آرامگاه حکیم توس است. در این راستا ما باید همت خود را به کار ببریم تا بتوانیم در میان ملت های جهان و فارسی زبانان جایگاه فردوسی را ارتقا دهیم.

به گفته نایب رئیس شورای اسلامی شهر مشهد بیان کرد: لازم است تا مبتنی بر مبانی شاهنامه و محتوای قوی آن هویت شهری، ملی و مذهبی خودمان را تقویت کنیم.

ناصحی درباره رویداد فرهنگی و هنری حکیم توس بیان کرد: برگزاری این دست از رویدادها، بسیار با ارزش است و می‌تواند به عنوان عنصر وحدت بخش برای مردم عمل کند.

- تلفیق عناصر هنری در رویداد «حکیم توس»

معاون فرهنگی، اجتماعی و ورزشی شهرداری قم نیز گفت: در تئاتر «افسانه ماردوش» در رویداد فرهنگی هنری «حکیم توس»، تلفیقی از عناصر هنری را دیدیم که از سطح کمی و کیفی بسیار خوبی برخوردار بود.

حجت الاسلام سید احمد طباطبائی نژاد بیان کرد: کاری که در رویداد حکیم توس انجام شد، چه از لحاظ کمی و چه از لحاظ کیفی در نوع اجرا، سبک موسیقی و سایر عناصر هنری بسیار خوب و قوی بود.

او ادامه داد: این نمایش مخاطب را تحت تأثیر خودش قرار داده بود. همچنین پیام اتصال گذشته به حال در داستان ضحاک ماردوش، حماسه سازی ایرانیان از گذشته تا کنون را به درستی به تصویر کشید.

معاون فرهنگی، اجتماعی و ورزشی شهرداری قم بیان کرد: ما باید قدر ایران و تاریخمان را بدانیم. همچنین نیاز داریم بیشتر با شاهنامه و میراثی که داریم، آشنا شویم. فرزندان ما نیز باید از این میراث غنی پاسداری کنند تا هویتمان حفظ شود. طباطبائی نژاد ادامه داد: فردوسی تلفیقی از نگاه های مختلف را در داستان ضحاک به نظم درآورده و کاملاً می‌توان در آن نشانه شناسی کرد. بحث هایایی مانند حضرت موسی و پیامبران، شیطان، سپاه حق و باطل در این داستان دیده می‌شود.

شهر

فرهنگ و هنر